مەككىدە نازىل بولغان — سۈرە جىن — 28 ئايەت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ ٱسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ ٱلْجِنِّ فَقَالُوٓاْ إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِىٓ إِلَى ٱلرُّشْدِ فَـَٔامَنَّا
بِهِۦ ۖ وَلَن نُّشْرِكَ بِرَبِّنَآ أَحَدًا ﴿٢﴾ وَأَنَّهُۥ تَعَٰلَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا ٱتَّخَذَ صَٰحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُۥ كَانَ
يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى ٱللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّن تَقُولَ ٱلْإِنسُ وَٱلْجِنُّ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُۥ
كَانَ رِجَالٌ مِّنَ ٱلْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ ٱلْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّواْ كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن
يَبْعَثَ ٱللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾

(ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭگە) ئېيتقىنكى، «بىر قانچە نەپەر جىننىڭ (مەندىن قۇرئان) تىڭشاپ (ئىمان ئېيتقانلىقى) ماڭا ۋەھيى قىلىندى، ئۇلار (قەۋمىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن) ئېيتتى: بىز توغرا يولغا باشلايدىغان ئاجايىپ قۇرئاننى ھەقىقەتەن ئاڭلىدۇق[1]. *ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتۇق، پەرۋەردىگارىمىزغا ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمەيمىز*[2]. *پەرۋەردىگارىمىزنىڭ ئەزىمىتى كاتتىدۇر، خوتۇنى ۋە بالىسى يوقتۇر*[3]. *بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئەخمەق (يەنى ئىبلىس) اللەغا ۋە ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا نالايىق سۆزلەرنى قىلدى*[4]. *بىز، ئىنسانلار ۋە جىنلار اللەغا يالغاننى چاپلىمايدۇ، دەپ ئويلىغان ئىدۇق*[5]. *ئىنسانلاردىن بەزى كىشىلەر جىنلاردىن بولغان بەزى كىشىلەرگە سېغىناتتى، شۇنىڭ بىلەن جىنلار تېخىمۇ تەكەببۇرلىشىپ كەتتى*[6]. *ئۇلار (يەنى ئىنسانلارنىڭ كۇففارلىرى)، سىلەرگە ئوخشاش، الله ھېچ ئادەمنى (ئۆلگەندىن كېيىن) تىرىلدۈرمەيدۇ، دەپ گۇمان قىلدى*[7].

جىنلارنىڭ قۇرئاننى تىڭشىغانلىقى ۋە ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرگەنلىكى توغرىسىدا

الله تائالا پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى قەۋمىگە جىنلارنىڭ قۇرئاننى تىڭشىغانلىقىنى، ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرگەنلىكىنى، ئۇنى تەستىقلىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭغا بويسۇنغانلىقىنى خەۋەر قىلىشقا بۇيرۇپ ئۇنىڭغا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭگە) ئېيتقىنكى، «بىر قانچە نەپەر جىننىڭ (مەندىن قۇرئان) تىڭشاپ (ئىمان ئېيتقانلىقى) ماڭا ۋەھيى قىلىندى، ئۇلار (قەۋمىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن) ئېيتتى: بىز توغرا يولغا باشلايدىغان ئاجايىپ قۇرئاننى ھەقىقەتەن ئاڭلىدۇق﴾ يەنى نىجاتلىققا باشلايدىغان ئاجايىپ قۇرئاننى ئاڭلىدۇق.

www.munber.org

﴿**ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتۇق، پەرۋەردىگارىمىزغا ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمەيمىز**﴾ اللہ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا بىر تۈركۈم جىنلارنى ساڭا قۇرئان تىڭشاشقا ئەۋەتتۇق﴾[1] بۇ ھەقتە رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەرنى بىز يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتتۇق. شۇڭا ئۇنى قايتا تەكرارلىمايمىز.

﴿**پەرۋەردىگارىمىزنىڭ ئەزىمەتى كاتتىدۇر**﴾ ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: اللہ نىڭ ئىشى، ئەمرى ۋە قۇدرىتى كاتتىدۇر. زەھھاك ئىبنى ئابباسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: اللہ تائالانىڭ قۇدرىتى ۋە ئىنسانلارغا ئاتا قىلغان نېمىتى كاتتىدۇر. مۇجاھىد ۋە ئىكرىمە مۇنداق دەيدۇ: پەرۋەردىگارىمىزنىڭ بۈيۈكلىكى كاتتىدۇر. قەتادە مۇنداق دەيدۇ: اللہ نىڭ بۈيۈكلىكى، ئەزىمەتى ۋە ئەمرى كاتتىدۇر. سۈددى مۇنداق دەيدۇ: پەرۋەردىگارىمىزنىڭ ئەمرى كاتتىدۇر. ئەبۇدەردا، مۇجاھىد ۋە ئىبنى جۇرەيج قاتارلىقلار مۇنداق دەيدۇ: پەرۋەردىگارىمىزنى ياد ئېتىش كاتتىدۇر.

جىنلارنىڭ اللہ نىڭ خوتۇنى ۋە بالىلىرى بولۇشتىن پاك ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلىشى توغرىسىدا

﴿**خوتۇنى ۋە بالىسى يوقتۇر**﴾ يەنى اللہ خوتۇن ئېلىشتىن ۋە بالا تۇتۇشتىن پاكتۇر. جىنلار مۇسۇلمان بولغان ۋە قۇرئانغا ئىمان ئېيتقان چاغدا، غالىب ۋە بۈيۈك پەرۋەردىگارىنى خوتۇن ۋە بالا تۇتۇشتىن پاك دەپ ئېتىقاد قىلدى. ئاندىن مۇنداق دېدى: ﴿**بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئەخمەق (يەنى ئىبلىس) اللەغا ۋە ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا نالايىق سۆزلەرنى قىلدى**﴾ بۇ ئايەتتىكى بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ”ئەخمەق“ دېگەن سۆزدىن اللہ نىڭ خوتۇنى ياكى بالىسى بار دەپ قارايدىغان ھەر قانداق بىر ئەخمەق مەخلۇقنىڭ كۆزدە تۇتۇلۇشى ئېھتىمالغا يېقىندۇر. شۇڭا ئۇلار ﴿**بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئەخمەق**﴾ ئىسلامنى قوبۇل قىلىشتىن ئىلگىرى ﴿**(يەنى ئىبلىس) اللەغا ۋە ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا نالايىق سۆزلەرنى قىلدى**﴾ يەنى باتىل ۋە يالغان سۆزلەرنى قىلدى، دېيىشتى.

﴿**بىز، ئىنسانلار ۋە جىنلار اللەغا يالغاننى چاپلىمايدۇ، دەپ ئويلىغان ئىدۇق**﴾ يەنى بىز ئىنسانلار بىلەن جىنلار اللہ تائالاغا خوتۇن ۋە بالا نىسبەت بېرىپ اللہ تائالاغا يالغاننى چاپلاشتا بىرلىشىۋالىدۇ، دەپ ئويلىمايتتۇق. بىز بۇ قۇرئاننى ئاڭلىغان ۋە ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ بۇ ھەقتە اللہ غا يالغاننى چاپلايدىغانلىقىنى بىلدۇق.

ئىنسانلارنىڭ جىنلارغا سېغىنىپ ئۇلاردىن پاناھ تىلەيدىغانلىقى ئۈچۈن جىنلارنىڭ ھەددىدىن ئېشىۋالىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**ئىنسانلاردىن بەزى كىشىلەر جىنلاردىن بولغان بەزى كىشىلەرگە سېغىناتتى، شۇنىڭ بىلەن جىنلار تېخىمۇ تەكەببۇرلىشىپ كەتتى**﴾ يەنى بىز ئۆزىمىزنى ئىنسانلارغا قارىغاندا ياخشى دەپ قارايتتۇق. چۈنكى ئىنسانلار بىرەر ۋادىغا ياكى قورقۇنچلۇق ماكانغا چۈشكىن قىلسا، شۇ جاينىڭ كاتتىسى بولغان جىنغا سېغىنىپ ئۆزلىرىگە ئۇ جىننىڭ بىرەر يامانلىق يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن پاناھ تىلەيتتى. شۇنداقلا ئۇلارنىڭ بىرى دۈشمەن زېمىنىدا بىرەر چوڭ ئادەمنىڭ كاپالىتىگە ۋە ھىمايىسىگە كىرسە، جىنغا سېغىنىپ ئۆزىگە يامانلىق يېتىپ قېلىشتىن پاناھ تىلەيتتى. ئىنسانلارنىڭ قورقۇپ ئۆزلىرىدىن پاناھ تىلىگەنلىكىنى

[1] سۈرە ئەھقاف 29 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

كۆرگەن جىنلار تېخىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ ئىنسانلارنى تېخىمۇ قورقىتاتتى. شۇنداق قىلىپ ئىنسانلار جىنلاردىن قاتتىق قورقىدىغان ۋە ئۇلارغا سېغىنىپ ئۆزلىرىگە ئۇلاردىن پاناھ تىلەيدىغان ھالەت شەكىللەندى.

﴿شۇنىڭ بىلەن جىنلار تېخىمۇ تەكەببۇرلىشىپ كەتتى﴾ بۇ ئايەت ھەققىدە قەتادە مۇنداق دەيدۇ: يەنى جىنلار تەكەببۇرلىشىپ ئىنسانلارنى قورقىتىشتا تېخىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى. سەۋرى، مەنسۇردىن ئىبراھىمنىڭ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ. سۇددى مۇنداق دەيدۇ: بىرەر ئادەم ئائىلىسىدىن سەپەرگە چىقىپ بىرەر ئورۇنغا كېلىپ چۈشكىن قىلسا: مەن بۇ ۋادىنىڭ جىنلاردىن بولغان خوجايىنىغا سېغىنىپ، ئۇنىڭ ماڭا ياكى مال - مۈلكىمگە ياكى بالا - چاقامغا ياكى مال - چارۋىلىرىمغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن پاناھ تىلەيمەن، دەيتتى. قەتادە مۇنداق دەيدۇ: ئىنسان اللّٰه نى قويۇپ جىنلاردىن پاناھ تىلىگەن چاغدا، جىنلار ئىنسانغا ئەزىيەت يەتكۈزۈشتە تېخىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كېتەتتى.

ئىبنى ئەبۇھاتەم ئىكرىمەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: جىنلار ئىنسانلاردىن خۇددى ئىنسانلار جىنلاردىن قورققاندەك ياكى ئۇنىڭدىنمۇ قاتتىقراق قورقاتتى. ئىنسانلار بىرەر ۋادىغا چۈشسە، جىنلار: ئىنسانلارنىڭ خوجايىنى كەپتۇ، بىز بۇ ۋادىنىڭ ئىگىلىرىنىڭ خوجايىنىغا سېغىنىپ ئۇلاردىن بىزگە يامانلىق يېتىپ قېلىشتىن پاناھ تىلەيمىز، دېيىشىپ ئۇ ۋادىنى تاشلاپ قاچاتتى. كېيىنچە جىنلار: ئىنسانلارنىڭ بىزدىن خۇددى بىز ئۇلاردىن قورققاندەك قورقىدىغانلىقىنى كۆرۈۋاتىمىزغۇ! دېيىشىپ ئىنسانلارغا يېقىنلىشىشقا باشلىدى، نەتىجىدە ئۇلار ئىنسانلارغا چېقىلىپ ئۇلارنى ئېزىپ قالدىغان، ساراڭ قىلىپ قويىدىغان بولۇپ قالدى. بۇ اللّٰه تائالانىڭ ﴿ئىنسانلاردىن بەزى كىشىلەر جىنلاردىن بولغان بەزى كىشىلەرگە سېغىناتتى، شۇنىڭ بىلەن جىنلار تېخىمۇ تەكەببۇرلىشىپ كەتتى﴾ دېگەن ئايىتىدە ئىپادىلىنىدۇ.

﴿ئۇلار (يەنى ئىنسانىنىڭ كۇففارلىرى)، سىلەرگە ئوخشاش، اللّٰه ھېچ ئادەمنى (ئۆلگەندىن كېيىن) تىرىلدۈرمەيدۇ، دەپ گۇمان قىلدى﴾ بۇ ئايەتنى كەلبى ۋە ئىبنى جەرىر: يەنى ئىنسانىنىڭ كۇپپارلىرى سىلەرگە ئوخشاش، اللّٰه بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز پەيغەمبەر ئەۋەتمەيدۇ دەپ گۇمان قىلدى دېگەنلىك بولىدۇ، دەپ تەپسىر قىلغان.

* * * * * * *

وَأَنَّا لَمَسْنَا ٱلسَّمَآءَ فَوَجَدْنَٰهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَٰعِدَ
لِلسَّمْعِ ۖ فَمَن يَسْتَمِعِ ٱلْـَٔانَ يَجِدْ لَهُۥ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾ وَأَنَّا لَا نَدْرِىٓ أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِى ٱلْأَرْضِ أَمْ
أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾

(جىنلار ئېيتتى) «بىز (ئاسمان ئەھلىنىڭ سۆزلىرىنى تىڭشاش ئۈچۈن) ئاسمانغا (چىقىشنى) تىلىدۇق، ئاسمانىنىڭ كۈچلۈك مۇھاپىزەتچىلەر (يەنى پەرىشتىلەر) بىلەن ۋە (كۆيدۈرگۈچى) يۇلتۇزلار بىلەن تولۇپ كەتكەنلىكىنى بايقىدۇق[8]. بىز ھەمىشە (ئوغرىلىقچە تىڭشاش ئۈچۈن) ئاسماننىڭ ئولتۇرۇشقا بولىدىغان جايلىرىدا ئولتۇراتتۇق، كىمكى ئەمدى (ئوغرىلىقچە) ئاڭلاشقا ئۇرۇنىدىكەن، ئۇنى كۆزىتىپ تۇرغان كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلارنى بايقايدۇ[9]. بىز (جىنلار جامائەسى) زېمىندىكىلەرگە يامانلىق ئىرادە قىلىنىدىمۇ ياكى پەرۋەردىگارى ئۇلارغا ياخشىلىق ئىرادە قىلدىمۇ؟ بىلمەيمىز[10].

www.munber.org

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەۋەتىلىشتىن ئىلگىرى جىنلارنىڭ ئاسمان خەۋەرلىرىنى ئوغرىلايدىغانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەۋەتىلگەندىن كېيىن ئۇلارنىڭ كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلار بىلەن ئېتىپ چۈشۈرۈلىدىغانلىقى توغرىسىدا

اللە تائالا بۇ ئايەتلەردە ئۆزىنىڭ ئەلچىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن ۋە ئۇنىڭغا قۇرئاننى نازىل قىلغان چاغدىكى جىنلارنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر بېرىدۇ. اللە تائالا قۇرئاننى ۋەھيي قىلىشتىن ئىلگىرى جىنلارنىڭ ئاغزىغا يېتىپ قېلىشتىن قاتتىق قوغدىدى. ئاسمان ۋە ئۇنىڭ پۈتۈن ئەتراپى كۈچلۈك مۇھاپىزەتچى پەرىشتىلەر بىلەن تولۇپ كەتكەن ۋە قاتتىق قوغدالغان ئىدى. شەيتانلار قۇرئاندىن بىرەر نەرسىنى ئوغرىلىقچە ئاڭلىۋېلىپ، ئۇنى كائىنلارغا يەتكۈزۈپ بېرىپ، شۇنىڭ بىلەن ھەق سۆز يالغان سۆزگە ئارىلىشىپ كېتىپ، كىمنىڭ راستچىل ئىكەنلىكىنى بىلگىلى بولمايدىغان ھالەت شەكىللىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن، ئۇلار بۇنىڭدىن ئىلگىرى ئولتۇرىدىغان ئاسماندىكى ئورۇنلىرىدىن قوغلاندى. مانا بۇ اللە تائالانىڭ ئىنسانلارغا قىلغان مېھرى ـ شەپقىتىدۇر ۋە ئۇلارغا قىلغان مەرھەمىتىدۇر. شۇنداقلا ئۇلۇغ كىتابى قۇرئان كەرىمنى قوغدىغانلىقىدۇر. شۇڭا جىنلار مۇنداق دېدى:

﴿(جىنلار ئېيتتى) «بىز (ئاسمان ئەھلىنىڭ سۆزلىرىنى تىڭشاش ئۈچۈن) ئاسمانغا (چىقىشنى) تىلىدۇق، ئاسماننىڭ كۈچلۈك مۇھاپىزەتچىلەر (يەنى پەرىشتىلەر) بىلەن ۋە (كۆيدۈرگۈچى) يۇلتۇزلار بىلەن تولۇپ كەتكەنلىكىنى بايقىدۇق. بىز ھەمىشە (ئوغرىلىقچە تىڭشاش ئۈچۈن) ئاسماننىڭ ئولتۇرۇشقا بولىدىغان جايلىرىدا ئولتۇراتتۇق، كىمكى ئەمدى (ئوغرىلىقچە) ئاڭلاشقا ئۇرۇنىدىكەن، ئۇنى كۆزىتىپ تۇرغان كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلارنى بايقايدۇ﴾ يەنى بۇگۈن كىمكى ئاسمان خەۋەرلىرىنى ئوغرىلىقچە ئاڭلىماقچى بولسا، ئۇنى كۆزىتىپ تۇرىدىغان كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇز بايقىۋالىدۇ ـ دە، ئۇ بىر قەدەممۇ ئىلگىرىلىيەلمەي قالىدۇ، يۇلتۇز ئۇنى ھالاك قىلىپ تاشلايدۇ.

﴿بىز (جىنلار جامائەسى) زېمىندىكىلەرگە يامانلىق ئىرادە قىلىندىمۇ ياكى پەرۋەردىگارى ئۇلارغا ياخشىلىق ئىرادە قىلدىمۇ؟ بىلمەيمىز﴾ يەنى بىز ئاسماندا يۈز بەرگەن بۇ ئىشنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيمىز. بۇ جىنلارنىڭ سۆز ئىبارىسىدە ئەدەپلىك ئۇسۇلنى قوللانغانلىقىنىڭ ئىپادىسىدۇر. چۈنكى ئۇلار يامانلىقنى مۇئەييەن بىر قىلغۇچىغا تەۋە قىلمىدى. ياخشىلىقنى بولسا غالىب ۋە بۈيۈك اللە غا مەنسۇپ قىلدى.

ئىمام مۇسلىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «يامانلىق ساڭا مەنسۇپ ئەمەس».

يۇلتۇزلار بۇنىڭدىن ئىلگىرىمۇ ئېتىلاتتى. لېكىن كۆپ ئېتىلماي ئارىلاپ ـ ئارىلاپ ئېتىلاتتى. بۇ ھەقتە ئىبنى ئابباس مۇنداق بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىر كۈنى بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئولتۇراتتۇق. توساتتىن بىر تال يۇلتۇز ئېتىلىپ ئەتراپ يورۇپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : «مۇشۇنداق ئەھۋالدا نېمە دەيتتىڭلار؟» دېدى. بىز: كاتتا بىر ئادەم دۇنياغا كەلدى. كاتتا بىر ئادەم دۇنيادىن كەتتى دەيتتۇق، دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :«ئىش ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، لېكىن اللە تائالا ئاسماندا بىرەر ئىشقا ھۆكۈم چىقارسا» دېگەن ھەدىسنى ئاخىرىغىچە بايان قىلدى. بۇ ھەدىسنىڭ تولۇق تېكىستىنى سۈرە سەبەدە بايان قىلىپ ئۆتتۇق. مانا بۇ جىنلارنىڭ نېمە ئىش يۈز بەرگەنلىكىنىڭ سەۋەبىنى تېپىپ چىقىشقا تۈرتكە بولغان ئىشتۇر. شۇنداق قىلىپ ئۇلار زېمىننىڭ شەرق ۋە غەربلىرىگە

www.munber.org

يۇرۇپ كېتىشتى، ئاخىرى ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ساھابىلىرى بىلەن نامازدا قىرائەت قىلىۋاتقان ھالەتتە ئۇچراتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئاسماننىڭ قۇرئاننىڭ سەۋەبى بىلەن قوغدالغانلىقىنى بىلىشتى. ئۇلاردىن بىر قىسمى دەرھال ئىمان ئېيتتى. قالغان بىر قىسمى بولسا تەكەببۇرلۇق قىلغان پېتى قېلىۋەردى. بۇ ئەھۋالنى سۈرە ئەھقافتىكى الله تائالانىڭ: ﴿(ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا بىر تۈركۈم جىنلارنى ساڭا قۇرئان تىڭشاشقا ئەۋەتتۇق﴾[1] دېگەن ئايىتىنىڭ تەپسىرىدە بايان قىلىنغان ئىبنى ئابباستىن قىلىنغان ھەدىستە بايان قىلىپ ئۆتتۇق.

ئاسماندا يۇلتۇزلارنىڭ كۆپىيىپ كېتىشى ۋە ئۇنىڭ ئېتىلىشى قاتارلىق ئىشلار يۈز بەرگەندە، بۇ ئىش ئىنسانلار ۋە جىنلارنى ھەقىقەتەن قاتتىق قورقۇتۇۋەتتى. ئۇلار ئەندىشە ۋە ساراسىمىگە چۈشۈپ، ئالەم خاراپ بولۇشقا قاراپ يۈزلەندى دەپ ئويلىغان ئىدى. بۇ ھەقتە سۇددى مۇنداق دەيدۇ: ئاسمانغا پەقەت زېمىنغا بىرەر پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەندە ياكى الله نىڭ دىنى غەلىبە قىلغاندا قاتتىق قوغدىلاتتى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلىشتىن ئىلگىرى شەيتانلار ئاسماندىكىلەرنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاش ئۈچۈن دۇنيا ئاسمىنىغا چىقىپ ئولتۇرغىلى بولغۇدەك ئورۇنلاردا ئولتۇراتتى. الله تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەندىن كېيىن، بىر كېچىسى شەيتانلار كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلار بىلەن ئېتىپ تاشلاندى. تائىپلىقلار ئاسماندا يېنىۋاتقان كۆچلۈك ئوتنى ۋە يۇلتۇزلارنىڭ ھەر تەرەپكە ئېتىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قاتتىق قورقۇپ كېتىشتى ۋە: ئاسمان ئەھلى ھالاك بولدى، دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قۇللىرىنى ئازات قىلىشقا، چارۋا ماللىرىنى قويۇۋېتىشكە باشلىدى. ئابدۇ يالەيل ئىبنى ئەمىر دېگەن ئادەم ئۇلارغا: ئى تائىپلىقلار! سىلەرگە ۋاي...! مال ـ مۈلكىڭلارنى چىڭ تۇتۇڭلار، يۇلتۇزلارنىڭ ئۆز ئورۇنلىرىغا قاراڭلار، ئەگەر ئۇ يۇلتۇزلارنى ئۆز ئورنىدا تۇرغان ھالەتتە كۆرسەڭلار، ئاسمان ئەھلى ھالاك بولمىغان بولىدۇ. بۇ ئىش پەقەت مۇھەممەدنىڭ سەۋەبىدىن يۈز بېرىۋاتىدۇ. ئەگەر سىلەر يۇلتۇزلارنىڭ ئۆز ئورۇنلىرىغا قاراپ ئۇلارنى كۆرەلمىسەڭلار، ئاسمان ئەھلى ھالاك بولغان بولىدۇ. ئۇلار يۇلتۇزنىڭ ئورۇنلىرىغا قاراپ ئۇلارنى ئۆز ئورۇنلىرىدا كۆردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مال ـ مۈلكىنى ئۆز قوللىرىدا تۇتتى.

شۇ كېچىدە شەيتانلارمۇ قاتتىق قورقۇپ كېتىشتى ۋە ئىبلىسنىڭ قېشىغا كېلىشىپ ئۆزلىرىگە يۈز بەرگەن بۇ ئىشنى ئۇلارغا سۆزلەپ بەردى. ئىبلىس ئۇلارغا زېمىننىڭ ھەر رايوندىن بىر چاڭگالدىن توپا ئېلىپ كېلىڭلار، مەن ئۇنى پۇراپ باقاي، دېدى. ئۇلار توپىنى ئېلىپ كەلدى. ئىبلىس توپىنى پۇرىغاندىن كېيىن: سىلەرنىڭ مەككىدىكى بىر دوستۇڭلارنىڭ سەۋەبىدىن شۇنداق ئىشلار بوپتۇ، دېدى. ئاندىن ئۇ نەسەبىلىك 7 نەپەر جىننى مەككىگە ئەۋەتتى. ئۇلار مەككىگە كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەرام مەسجىدىدە نامازدا قۇرئان ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆردى. بۇ جىنلار قۇرئانغا قاتتىق قىزىقىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يېقىنلاشتى، ھەتتا ئۇلار قىستىلىشىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەزىيەت يەتكۈزۈپ قويۇشقا تاسلا قالدى. ئاندىن ئۇلار ئىسلامغا كىردى. شۇنىڭ بىلەن الله تائالا ئۇلارنىڭ ئىشىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزۈپ ئايەت نازىل قىلدى.

* * * * * * *

[1] سۈرە ئەھقاف 29 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

وَأَنَّا مِنَّا ٱلصَّٰلِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ ۖ كُنَّا طَرَآئِقَ قِدَدًا ﴿١١﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّن نُّعْجِزَ ٱللَّهَ فِى
ٱلْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُۥ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا ٱلْهُدَىٰٓ ءَامَنَّا بِهِۦ ۖ فَمَن يُؤْمِنۢ بِرَبِّهِۦ فَلَا يَخَافُ
بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾ وَأَنَّا مِنَّا ٱلْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا ٱلْقَٰسِطُونَ ۖ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ تَحَرَّوْا۟ رَشَدًا ﴿١٤﴾
وَأَمَّا ٱلْقَٰسِطُونَ فَكَانُوا۟ لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾ وَأَلَّوِ ٱسْتَقَٰمُوا۟ عَلَى ٱلطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَٰهُم مَّآءً غَدَقًا
﴿١٦﴾ لِّنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِۦ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾

بىزنىڭ ئىچىمىزدە ياخشىلارمۇ ۋە ئۇنىڭدىن تۆۋەن تۇرىدىغانلارمۇ بار، بىز تۈرلۈك يوللارغا بۆلۈندۇق﴿11﴾*. بىز جەزمەن ئىشەندۇقكى، اللەنى (ئۆز ئىرادىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن) ھەرگىز ئاجىز قىلالمايمىز، ئۇنىڭ (ئازابى) دىنمۇ قېچىپ قۇتۇلالمايمىز*﴿12﴾*. بىز ھىدايەتنى (يەنى قۇرئاننى) ئاڭلىغان چېغىمىزدا ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈردۇق، كىمكى پەرۋەردىگارىغا ئىمان ئېيتىدىكەن، (ياخشىلىقلىرىنىڭ) كېمىيىپ كېتىشىدىن ۋە (يامانلىقلىرىنىڭ ئارتتۇرۇلۇپ) زۇلۇم قىلىنىشتىن قورقمايدۇ*﴿13﴾*. بىزدىن مۇسۇلمانلار ۋە ھەق يولدىن چىققۇچىلارمۇ بار، مۇسۇلمان بولغانلار توغرا يولنى ئىزدىگەن بولىدۇ*﴿14﴾*. توغرا يولدىن چىققۇچىلار جەھەننەمگە ئوتۇن بولىدۇ*﴿15﴾*. ئەگەر ئۇلار (يەنى مەككە كۇففارلىرى) توغرا يولدا بولسا ئىدى، ئۇلارنى سىناش ئۈچۈن مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرەتتۇق (يەنى رىزقىنى كەڭ قىلىپ بېرەتتۇق)، كىمكى پەرۋەردىگارىنىڭ زىكرىدىن (يەنى اللەنىڭ تائەت ـ ئىبادىتىدىن) يۈز ئۆرۈيدىكەن، اللە ئۇنى قاتتىق ئازابقا دۇچار قىلىدۇ*﴿16- 17﴾.

جىنلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ مۆمىن، كاپىر، ئازغۇن ۋە توغرا يول تاپقۇچى قاتارلىق ھەر قىسىمغا بۆلۈنىدىغانلىقىنى ئىقرار قىلغانلىقى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ئىچىدىكى ھەر قىسىم جىنلارنىڭ ئاقىۋەتتە بارار جايىنى بىلىپ يەتكەنلىكى توغرىسىدا

اللہ تائالا جىنلارنىڭ ئۆزلىرىدىن خەۋەر بېرىپ ئېيتقان سۆزلىرىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: **﴿بىزنىڭ ئىچىمىزدە ياخشىلارمۇ ۋە ئۇنىڭدىن تۆۋەن تۇرىدىغانلارمۇ بار، بىز تۈرلۈك يوللارغا بۆلۈندۇق﴾** يەنى خىلمۇخىل يوللارغا، ھەر خىل كۆز قاراشلارغا بۆلۈندۇق. ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد ۋە بىر قانچە كىشىلەر **﴿بىز تۈرلۈك يوللارغا بۆلۈندۇق﴾** دېگەن ئايەتنى: بىزنىڭ ئىچىمىزدە مۆمىنلەرمۇ بار، كاپىرلارمۇ بار دېگەنلىك بولىدۇ، دەپ تەپسىر قىلغان.

ئەھمەد ئىبنى سولايمان نەججاد ئەئمەشنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىر كۈنى كەچتە يېنىمىزغا بىر جىن كەلدى، مەن ئۇ جىندىن: قايسى تاماقنى بەك ياقتۇرىسىلەر؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: گۈرۈچ تامىقىنى، دېدى. بىز جىنلارغا گۈرۈچ تامىقى ئېلىپ كەلدۇق. مەن تاماقنىڭ بىر كاپامدىن بىر كاپامدىن كۆتۈرۈلۈۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، بىراق ئۇنى يېگۈچىنى ھېچ كۆرمىدىم. مەن ئۇنىڭدىن: سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىمۇ ئازغۇن كىشىلەر بارمۇ؟ دېدىم. جىن: ھەئە، بار، دېدى. ئىچىڭلاردىكى رافىزىلار قانداق ئادەملەر؟ دېدىم. جىن: ئۇلار بىزنىڭ ئىچىمىزدىكى ئەڭ ئەسكى ئادەملەر، دەپ جاۋاب بەردى.

www.munber.org

جىنلارنىڭ الله نىڭ كامالى قۇدرىتىنى ئىقرار قىلغانلىقى توغرىسىدا

﴿**بىز جەزمەن ئىشەندۇقكى، اللەنى (ئۆز ئىرادىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن) ھەرگىز ئاجىز قىلالمايمىز، ئۇنىڭ (ئازابى) دىنمۇ قېچىپ قۇتۇلالمايمىز**﴾ يەنى الله نىڭ ئۆز قۇدرىتى بىلەن بىزگە ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغانلىقىنى، بىزنىڭ زېمىندا الله نى ئاجىز قىلالمايدىغانلىقىمىزنى، ئەگەر بىز قېچىشقا ئورۇنغان تەقدىردىمۇ الله نىڭ بىزنى ئىدارە قىلىشقا قادىر ئىكەنلىكىنى بىلىپ يەتتۇق.

﴿**بىز ھىدايەتنى (يەنى قۇرئاننى) ئاڭلىغان چېغىمىزدا ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈردۇق**﴾

جىنلار ئىمان ئېيتقانلىقى ئۈچۈن پەخىرلەندى، بۇ ئۇلار ئۈچۈن پەخىرلىنىشكە تېگىشلىك ياخشى سۈپەت ۋە ئالىي شەرەپتۇر.

﴿**كىمكى پەرۋەردىگارىغا ئىمان ئېيتىدىكەن، (ياخشىلىقلىرىنىڭ) كېمىيىپ كېتىشىدىن ۋە (يامانلىقلىرىنىڭ ئارتتۇرۇلۇپ) زۇلۇم قىلىنىشتىن قورقمايدۇ**﴾ ئىبنى ئابباس، قەتادە ۋە باشقىلار بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: كىمكى ئىمان ئېيتىدىكەن، ياخشىلىقلارنىڭ كېمىيىپ كېتىشىدىن ياكى باشقا بىراۋنىڭ يامانلىقلىرىنىڭ ئۆز ئۈستىگە يۈكلىنىپ قېلىشىدىن قورقمايدۇ. بۇ ھەقتە الله مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۆمىن تۇرۇپ ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار يامانلىقلىرىنىڭ ئېشىپ كېتىشىدىن ۋە ياخشىلىقلىرىنىڭ كېمىيىپ كېتىشىدىن قورقمايدۇ﴾[1].

﴿**بىزدىن مۇسۇلمانلار ۋە ھەق يولدىن چىققۇچىلارمۇ بار**﴾ يەنى بىزنىڭ ئىچىمىزدىن ئادىللىق قىلغۇچى مۇسۇلمانلار بار. ئۇنىڭ دەل ئەكسىچە، ھەقتىن يۈز ئۆرۈگۈچى زالىملارمۇ بار. ﴿**مۇسۇلمان بولغانلار توغرا يولنى ئىزدىگەن بولىدۇ**﴾ يەنى ئۆزلىرى ئۈچۈن نىجاتلىق يولىنى تەلەپ قىلغان بولىدۇ.

﴿**توغرا يولدىن چىققۇچىلار جەھەننەمگە ئوتۇن بولىدۇ**﴾ يەنى ئۆزلىرىنى كۆيدۈرىدىغان دوزاخقا يېقىلغۇ بولىدۇ. ﴿**ئەگەر ئۇلار (يەنى مەككە كۇففارلىرى) توغرا يولدا بولسا ئىدى، ئۇلارنى سىناش ئۈچۈن مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرەتتۇق (يەنى رىزقىنى كەڭ قىلىپ بېرەتتۇق)**﴾.

تەپسىرشۇناسلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىككى خىل قاراشتا بولدى. ئۇنىڭ بىرى: ئەگەر قۇرەيش كاپىرلىرى ئادىللىق قىلىپ ئىسلام يولى ئۈستىدە ماڭسا، ئادالەت يۈرگۈزسە ۋە شۇ يول ئۈستىدە داۋاملاشسا، ئۇلارغا ﴿**مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرەتتۇق**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ رىزقىنى كەڭ قىلىپ بېرەتتۇق، دېگەنلىك بولىدۇ. بۇنىڭغا ئاساسەن ئۇلارنىڭ رىزقىنى كەڭ قىلىپ بېرىش ئۇلارنى سىنىغانلىق بولىدۇ. مالىك زەيد ئىبنى ئەسلەمنىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ. ئۇلاردىن كىمنىڭ ھىدايەت ئۈستىدە داۋاملىق ماڭىدىغانلىقىنى، كىمنىڭ مۇرتەد بولۇپ ئازغۇنلۇق يولىدا ماڭىدىغانلىقىنى سىناش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ رىزقىنى كەڭ قىلىپ بېرەتتۇق.

يۇقىرىدىكى بۇ قاراشقا قوشۇلىدىغانلار ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد، سەئىد ئىبنى جۇبەير، سەئىد ئىبنى مۇسەييەب، ئەتا، سۇددى، مۇھەممەد ئىبنى كەئب، قۇرەيزى، قەتادە ۋە زەھھاك قاتارلىق تەپسىرشۇناسلاردۇر. مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئايەت قۇرەيش كاپىرلىرى ھەققىدە ئۇلارغا 7 يىل يامغۇر ياغمىغان ۋاقىتتا نازىل بولغان.

ئىككىنچى قاراش: ئەگەر قۇرەيش كاپىرلىرى گۇمراھلىق يولى ئۈستىدە ماڭسا، ئۇلارغا: ﴿**مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرەتتۇق**﴾ يەنى ئۇلارنى تۇيدۇرماي ھالاك قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ رىزقىنى كەڭ قىلىپ بېرەتتۇق. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا،

---

[1] سۈرە تاھا 112 - ئايەت.

www.munber.org

ئۇلارغا (سىناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشىكلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بېرىلگەن نېمەتلەردىن خۇشال ـ خۇرام تۇرغاندا (ئۇلارنى ئۇشتۇمتۇت جازالىدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى﴾[1]

﴿(ئۇلار) بىزنىڭ ئۇلارغا مال ـ مۈلۈك ۋە ئەۋلاتلارنى بەرگەنلىكىمىزنى ئۆزلىرىگە تېز ياخشىلىق قىلغانلىق دەپ ئويلامدۇ؟ ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇلار ئۇقمايدۇ﴾[2]

بۇ قاراش ئەبۇمەجلازنىڭ قارىشىدۇر. ئۇنى ئىبنى جەرىر ۋە ئىبنى ھاتەم قاتارلىقلار رىۋايەت قىلغان. بۇ قاراشنى يەنە ئىمام بەغەۋى، رەبى ئىبنى ئەنەس، زەيد ئىبنى ئەسلەم، كەئب ۋە ئىبنى كەيسەن قاتارلىقلاردىن رىۋايەت قىلغان.

﴿ كىمكى پەرۋەردىگارىنىڭ زىكرىدىن (يەنى اللەنىڭ تائەت ـ ئىبادىتىدىن) يۈز ئۆرۈيدىكەن، اللە ئۇنى قاتتىق ئازابقا دۇچار قىلىدۇ﴾ يەنى قاتتىق تەكلىپ ۋە ئەلەملىك ئازاپقا دۇچار قىلىدۇ. ئىبنى ئابباس بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: اللە ئۇنى جەھەننەمدە تاغقا چىقىشقا مەجبۇرلاپ ئازاپلايدۇ. سەئىد ئىبنى جۇبەير مۇنداق دەيدۇ: اللە ئۇنى قۇدۇققا چۈشۈشكە مەجبۇرلاپ ئازابلايدۇ. ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد، ئىكرىمە، قەتادە ۋە ئىبنى زەيد قاتارلىقلار: اللە ئۇنىڭغا قىلچە ئارام بەرمەي قاتتىق ئازاپقا دۇچار قىلىدۇ، دەيدۇ.

* * * * * * *

وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُۥ لَمَّا قَامَ عَبۡدُ ٱللَّهِ يَدۡعُوهُ كَادُواْ
يَكُونُونَ عَلَيۡهِ لِبَدٗا ﴿١٩﴾ قُلۡ إِنَّمَآ أَدۡعُواْ رَبِّي وَلَآ أُشۡرِكُ بِهِۦٓ أَحَدٗا ﴿٢٠﴾ قُلۡ إِنِّي لَآ أَمۡلِكُ لَكُمۡ ضَرّٗا
وَلَا رَشَدٗا ﴿٢١﴾ قُلۡ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٞ وَلَنۡ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلۡتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَٰغٗا مِّنَ ٱللَّهِ
وَرِسَٰلَٰتِهِۦۚ وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوۡاْ مَا
يُوعَدُونَ فَسَيَعۡلَمُونَ مَنۡ أَضۡعَفُ نَاصِرٗا وَأَقَلُّ عَدَدٗا ﴿٢٤﴾

مەسجىدلەر اللەغا خاستۇر، اللەغا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماڭلار﴿18﴾. اللەنىڭ بەندىسى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) اللەغا ئىبادەت قىلىشقا تۇرغاندا، (قۇرئان تىڭشاش ئۈچۈن) جىنلار (ئولىشىپ) ئۇنى بېسىۋېلىشقا تاس قالدۇ﴿19﴾. (ئى مۇھەممەد! دىنىڭدىن يېنىپ كېتىشىڭنى تەلەپ قىلغان بۇ كۇففارلارغا) ئېيتقىنكى، «پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن، ئۇنىڭغا ھېچ ئەھەدىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن»﴿20﴾. ئېيتقىنكى، «مەن سىلەرگە پايدا ـ زىيان يەتكۈزۈشكە قادىر بولالمايمەن (بۇنىڭغا پەقەت اللە قادىر بولالايدۇ)»﴿21﴾. ئېيتقىنكى، «(ئەگەر مەن اللەغا ئاسىي بولسام) مېنى اللەنىڭ ئازابىدىن ھېچ كىشى قۇتقۇزالمايدۇ، اللەدىن باشقا ھېچ پاناھگاھمۇ تاپالمايمەن (شۇنداق تۇرۇقلۇق، مەن سىلەرنىڭ تەلىۋىڭلارنى قانداق قوبۇل قىلالايمەن)﴿22﴾. مەن پەقەت (سىلەرگە) اللەنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈشكە قادىرمەن، كىمكى اللەغا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلىدىكەن (يەنى كىمكى اللەنى ۋە اللەنىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلىدىكەن، اللەغا مۇلاقەت بولۇشقا ئىشەنمەيدىكەن، اللەنىڭ

[1] سۈرە ئەنئام 44 ـ ئايەت.
[2] سۈرە مۆئمىنۇن 55 ــــ 56 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئايەتلىرىگە قۇلاق سېلىشتىن يۈز ئۆرۈيدىكەن)، ئۇ دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ﴿23﴾. ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازابنى كۆرگەن چاغدا كىمنىڭ ياردەمچىسى ئاجىز ۋە سانى ئاز ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ» ﴿24﴾.

الله تائالانى بار ۋە بىر دەپ بىلىشكە ۋە ئۇنىڭغا شېرىك كەلتۈرۈشتىن ساقلىنىشقا بۇيرۇش توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتتە بەندىلىرىنى الله غا ئىبادەت قىلغاندا، الله تائالانى بار ۋە بىر دەپ بىلىشكە، الله غا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماسلىققا ۋە الله غا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە بۇيرۇيدۇ.

﴿مەسجىدلەر اللەغا خاستۇر، اللەغا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماڭلار﴾ قەتادە بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار ئىبادەتخانىلارغا ۋە چىركاۋلارغا كىرگەندە الله غا شېرىك كەلتۈرەتتى. شۇڭا الله پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ۋە مۇسۇلمانلارنى الله نى بار ۋە بىر دەپ بىلىشكە بۇيرىدى.

ئىبنى جەرىر، سەئىد ئىبنى جۇبەيرنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: جىنلار الله نىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: بىز سەندىن ناھايىتى يىراقتا تۇرساق مەسجىدكە قانداق كېلىمىز، نامازغا قانداق ھازىر بولىمىز، دېدى. شۇنىڭ بىلەن يۇقىرىقى ئايەت نازىل بولدى.

جىنلارنىڭ قۇرئاننى تىڭشاش ئۈچۈن قىستىلىشىپ تۇرغانلىقى توغرىسىدا

﴿مەسجىدلەر اللەغا خاستۇر، اللەغا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماڭلار﴾ ئەۋفىي، ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: جىنلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇرئاننى تىلاۋەت قىلغانلىقىنى ئاڭلىغان چاغدا، ئۇلار ئۇنى ئاڭلاشقا قاتتىق ھېرىسمەن بولغانلىقى ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپ ئۇنى بېسىۋالغىلى تاس قالدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بولسا تاكى جىبرىئىل كېلىپ **﴿(ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭگە) ئېيتقىنكى، «بىر قانچە نەپەر جىننىڭ (مەندىن قۇرئان) تىڭشاپ (ئىمان ئېيتقانلىقى) ماڭا ۋەھيى قىلىندى﴾** دېگەن ئايەتنى ئوقۇپ بەرگىچە بۇ ئەھۋالنى بىلمەيتتى. زۇبەير ئىبنى ئەۋۋام رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىنمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش رىۋايەت قىلىنغان.

﴿اللەنىڭ بەندىسى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) اللەغا ئىبادەت قىلىشقا تۇرغاندا، (قۇرئان تىڭشاش ئۈچۈن) جىنلار (ئولىشىپ) ئۇنى بېسىۋېلىشقا تاس قالدۇ﴾ ئىبنى جەرىر ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: جىنلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ناماز ئوقۇۋاتقانلىقىنى، ساھابىلىرىنىڭ ئۇنىڭ بىلەن ئوخشاش رۇكۇ ۋە سەجدە قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن چاغدا، ساھابىلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قىلىۋاتقان ئىتائەتچانلىقىدىن ھەيران بولۇشۇپ ئۆز قەۋمىلىرىگە: الله نىڭ بەندىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام الله غا ئىبادەت قىلىشقا تۇرغاندا ئۇنى بېسىۋېلىشقا تاس قالدۇ، دېيىشتى. بۇ يۇقىرىقى ئايەت ھەققىدىكى ئىككىنچى خىل قاراشتۇر. بۇ قاراش سەئىد ئىبنى جۇبەيردىنمۇ رىۋايەت قىلىنغان.

ھەسەن مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام الله دىن باشقا ھېچ بىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر دېيىشكە ۋە ئىنسانلارنى پەرۋەردىگارى تەرەپكە چاقىرىشقا تۇرغان چاغدا، ئەرەبلەر ئولىشىپ كېلىپ، ئۇنى بېسىۋېلىشقا تاس قالدى.

www.munber.org

﴿اللەنىڭ بەندىسى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) اللەغا ئىبادەت قىلىشقا تۇرغاندا، (قۇرئان تىڭشاش ئۈچۈن) جىنلار (ئۇلىشىپ) ئۇنى بېسىۋېلىشقا تاس قالدۇ﴾ قەتادە بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: شۇ چاغدا ئىنسانلار ۋە جىنلارنىڭ ھەممىسى قۇرئاننىڭ نۇرىنى ئۆچۈرۈش ئۈچۈن ھەممىسى توپلاندى، لېكىن الله ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشىغا يول قويمىدى. ئەكسىچە پەيغەمبىرىگە ياردەم بەردى. ئۇنىڭ دىلىنى تېخىمۇ نۇرلاندۇردى. ئۇنىڭغا قارشى چىققان ئادەملەرنىڭ ئۈستىدىن ئۇنى غەلىبە قىلدۇردى. بۇ، ئۇ ئايەت ھەققىدىكى ئۈچىنچى خىل قاراشتۇر. بۇ قاراش ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد، سەئىد ئىبنى جۇبەير ۋە ئىبنى زەيد قاتارلىقلاردىن رىۋايەت قىلىنغان، ئىبنى جەرىرمۇ بۇ قاراشقا قوشۇلغان. تۆۋەندىكى ئايەتنىڭ مەنىسىگە قارىغاندا بۇ كۈچلۈك قاراشتۇر.

﴿(ئى مۇھەممەد! دىنىڭدىن يېنىپ كېتىشىڭنى تەلەپ قىلغان بۇ كۇففارلارغا) ئېيتقىنكى، «پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن، ئۇنىڭغا ھېچ ئەھەدىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن»﴾ يەنى كاپىرلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەزىيەت يەتكۈزگەن، قارشى چىققان، ئۇنى يالغانغا چىقارغان، ئۇ ئېلىپ كەلگەن ھەقىقەتنى يوقىتىش ئۈچۈن ئۇرۇنغان، ئۇنىڭغا دۈشمەنلىك قىلىشقا بىرلەشكەن چاغدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا **﴿پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن﴾** يەنى مەن ھېچ شېرىكى يوق يالغۇز پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن. ئۇنىڭدىن پاناھلىق تىلەيمەن ۋە ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلىمەن. **﴿ئۇنىڭغا ھېچ ئەھەدىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن﴾** دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پايدا ـ زىيان يەتكۈزۈشكە قادىر ئەمەسلىكى توغرىسىدا

﴿ئېيتقىنكى، «مەن سىلەرگە پايدا ـ زىيان يەتكۈزۈشكە قادىر بولالمايمەن (بۇنىڭغا پەقەت الله قادىر بولالايدۇ)»﴾ يەنى مەن پەقەت سىلەرگە ئوخشاش ئىنسانمەن. ماڭا ۋەھيي قىلىنىدۇ، مەن الله نىڭ بەندىلىرىدىن بىرىمەن، سىلەرنى ھىدايەت قىلىش ۋە ئازدۇرۇش ئىشىدا مەن ھېچ نەرسىگە ئىگە ئەمەسمەن. بۇ پەقەت غالىب ۋە بۈيۈك الله نىڭلا ئىشىدۇر. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر مەن الله غا ئاسىيلىق قىلسام، الله نىڭ ئازابىدىن مېنى ھېچ كىم قۇتقۇزۇشقا قادىر بولالمايدۇ **﴿اللەدىن باشقا ھېچ پاناھگاھمۇ تاپالمايمەن (شۇنداق تۇرۇقلۇق، مەن سىلەرنىڭ تەلىۋىڭلارنى قانداق قوبۇل قىلالايمەن)﴾** » دەپ ئۆزىنى الله دىن باشقا ھېچكىمنىڭ قۇتقۇزالمايدىغانلىقىنى بايان قىلدۇ.

پەيغەمبەرنىڭ مەسئۇلىيىتىنىڭ پەقەت دەۋەتنى يەتكۈزۈش ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿مەن پەقەت (سىلەرگە) اللەنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈشكە قادىرمەن﴾ يەنى مېنى الله نىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسە قۇتقۇزالمايدۇ. پەقەت الله مېنىڭ يەتكۈزۈشۈمنى ۋاجىب قىلغان ئەلچىلىكنى ئىنسانلارغا يەتكۈزۈشۈم مېنى الله نىڭ ئازابىدىن قۇتقۇزالايدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى پەيغەمبەر!پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملار نىڭ ھەممىسىنى يەتكۈزگىن،ئەگەر تولۇق يەتكۈزمىسەڭ، الله تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئادا قىلمىغان بولىسەن. الله سېنى كىشىلەرنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلايدۇ﴾[1].

﴿كىمكى اللەغا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلىدىكەن (يەنى كىمكى اللەنى ۋە اللەنىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلىدىكەن، اللەغا مۇلاقەت بولۇشقا ئىشەنمەيدىكەن، اللەنىڭ ئايەتلىرىگە قۇلاق سېلىشتىن يۈز ئۆرۈيدىكەن)، ئۇ دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ﴾ يەنى مەن سىلەرگە

[1] سۈرە مائىدە 64 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

اللە نىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزىمەن. سىلەرگە دەۋەت يەتكەندىن كېيىن كىمكى ئاسىيلىق قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسى مەڭگۈلۈك جەھەننەم ئوتى بولىدۇ. ئۇ ئۇنىڭدا مەڭگۈ قالىدۇ. ئۇنىڭدىن ھەرگىز چىقىپ كېتەلمەيدۇ ۋە قۇتۇلالمايدۇ.

﴿**ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازابنى كۆرگەن چاغدا كىمنىڭ ياردەمچىسى ئاجىز ۋە سانى ئاز ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ**﴾ يەنى جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان ئەنە شۇ مۇشرىكلار قىيامەت كۈنى ئۆزلىرىگە ۋەدە قىلىنغان ئازابنى كۆرگەن چاغدا، كىمنىڭ ياردەم قىلىشقا ئاجىز ئىكەنلىكىنى ۋە كىمنىڭ سانىنىڭ ئاز ئىكەنلىكىنى بىلىپ قالىدۇ. بۇلار ئۆزلىرىمۇ ياكى اللە نى بار ۋە بىر دەپ بىلگۈچى مۆمىنلەرمۇ؟ (بۇنى بىلىدۇ). بەلكى بۇ كۈندە مۇشرىكلار ھېچ ياردەمگە ئېرىشەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ سانى غالىب ۋە بۈيۈك اللە نىڭ قوشۇنىنىڭ سانىدىن كۆپ دەرىجىدە ئازدۇر.

* * * * * * *

قُلْ إِنْ أَدْرِىٓ أَقَرِيبٌ مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُۥ رَبِّىٓ أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ
غَيْبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ٱرْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُۥ يَسْلُكُ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِۦ رَصَدًا ﴿٢٧﴾
لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا۟ رِسَٰلَٰتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَىْءٍ عَدَدًۢا ﴿٢٨﴾

(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «سىلەرگە ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازاب يېقىنمۇ؟ ياكى پەرۋەردىگارىم ئۇنىڭغا (ئۇزاق) ۋاقىت تەيىن قىلامدۇ؟ - ئۇقمايمەن [25]. ***اللە غەيبنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ*** [26]. ***پەقەت اللە ئۆزى مەمنۇن بولغان پەيغەمبىرىگىلا (بەزى غەيبنى بىلدۈرىدۇ)، ئۇنىڭ ئالدىغا ۋە ئارقىسىغا كۆزەتچى (پەرىشتە) سېلىپ قويىدۇ*** [27]. ***(بۇ اللەنىڭ) ئۇنىڭ (يەنى پەيغەمبەرنىڭ) اللەنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزگەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈندۇر. اللە ئۇلارنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، ھەر شەيئىنىڭ سانىنى تولۇق ئىگەللىگۈچىدۇر»*** [28].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىيامەتنىڭ بولىدىغان ۋاقتىنى بىلمەيدىغانلىقى توغرىسىدا

اللە تائالا پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىنسانلارغا ئۆزىنىڭ قىيامەتنىڭ ۋاقتىنى بىلمەيدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ۋاقتىنىڭ يىراق ياكى يېقىن ئىكەنلىكىنىمۇ بىلمەيدىغانلىقىنى ئېيتىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، سىلەرگە ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازاب يېقىنمۇ؟ ياكى پەرۋەردىگارىم ئۇنىڭغا (ئۇزاق) ۋاقىت تەيىن قىلامدۇ؟ ئۇقمايمەن**﴾ بۇ ئايەت كەرىم نۇرغۇن نادان كىشىلەرنىڭ نەزىرىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بىلىدۇ دەپ رىۋايەت قىلىشىپ يۈرگەن ھەدىسنىڭ يالغان ۋە ئاساسى يوق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. شەك - شۈبھىسىزكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قىيامەتنىڭ ۋاقتى ھەققىدە سورالغان. بىراق ئۇ ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمىگەن ئىدى. جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىر ئەئرابىنىڭ سۈرىتىدە بولۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭدىن سورىغان سوئاللىرى ئىچىدە: ئى مۇھەممەد! قىيامەتنىڭ ۋاقتىدىن ماڭا خەۋەر بەرگىن دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سوئالغا: «قىيامەتنىڭ ۋاقتىدىن سورالغۇچى ئۇنى سورىغۇچىدىن بىلىملىك ئەمەس» دەپ جاۋاب بەرگەن. بىر قېتىم بىر ئەئرابىي يوقىرى ئاۋاز بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ

www.munber.org

ئىسمىنى تـوۋلاپ: ئـى مۇھەممەد! قىيامـەت قاچـان بولـىدۇ؟ دېگـەندە، پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسـالام : «ساڭا ۋاي! قىيامـەت چوقۇم بولـىدۇ. سـەن ئۇنىڭغا نېمىلەرنى تـەييارلىدىڭ؟» دەپ جاۋاب بەرگـەن. بۇ ئـەئرابى: مەن قىيامەتكە تـەييارلىق قىلـىپ كۆپ ناماز ئوقۇمىدىم ۋە كۆپ روزىمۇ تۇتمىدىم. لېكـىن مـەن اللە نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ياخشى كۆرىمەن، دېگەن. پـەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ياخشى كۆرگـەن ئـادىمىڭ بىلەن بىللە بولىسەن» دېگەن. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: مۇسۇلمانلار ھېچ نەرسىدىن بۇ ھەدىسنى ئاڭلىغاندا خۇشال بولغاندەك خۇشال بولمىغان ئىدى.

﴿**اللە غەيبنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ. پەقەت اللە ئۆزى مەمنۇن بولغان پەيغەمبىرىگىلا (بەزى غەيبنى بىلدۈرىدۇ)**﴾ اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار اللە نىڭ مەلۇماتىدىن (اللە) ئۇلارغا بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن (يەنى پەيغەمبەرلەرنىڭ تىلى ئارقىلىق بىلدۈرگەن نەرسىلەردىن) باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ﴾[1] يەنى اللە غەيبنى ۋە ئاشكارىنى بىلىدۇ. اللە نىڭ بەندىلىرىدىن ھېچ ئادەم اللە نىڭ ئىلمىدىن اللە تائالا بىلدۈرگەن نەرسىدىن باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ.

﴿**اللە غەيبنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ. پەقەت اللە ئۆزى مەمنۇن بولغان پەيغەمبىرىگىلا (بەزى غەيبنى بىلدۈرىدۇ)**﴾ بۇ ئايەتتىكى "پەيغەمبەرگىلا" دېگەن سۆز اللە تەرىپىدىن بولغان ئەلچىنى كۆرسىتىدىغان بولۇپ، بۇ سۆز پەرىشتىدىن ۋە ئىنساندىن بولغان ئەلچىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

﴿**ئۇنىڭ ئالدىغا ۋە ئارقىسىغا كۆزەتچى (پەرىشتە) سېلىپ قويىدۇ**﴾ يەنى اللە ئۇنى اللە تەرەپتىن كېلىدىغان مۇسىبەتتىن قوغدايدىغان ۋە اللە نىڭ ۋەھىيسىنى قوغداپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە يۈرىدىغان خاس پەرىشتىلەرنى ئۇنىڭ ئارقىسىغا سېلىپ قويىدۇ. شۇڭا اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**(بۇ اللەنىڭ) ئۇنىڭ (يەنى پەيغەمبەرنىڭ) اللەنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزگەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈندۇر. اللە ئۇلارنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، ھەر شەيئىنىڭ سانىنى تولۇق ئىگەللىگۈچىدۇر**﴾

ئىبنى جەرىر، سەئىد ئىبنى جۇبەيرنىڭ اللە تائالانىڭ ﴿**اللە غەيبنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ. پەقەت اللە ئۆزى مەمنۇن بولغان پەيغەمبىرىگىلا (بەزى غەيبنى بىلدۈرىدۇ)، ئۇنىڭ ئالدىغا ۋە ئارقىسىغا كۆزەتچى (پەرىشتە) سېلىپ قويىدۇ**﴾ دېگەن ئايەتلىرى ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: اللە تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىغا ئۇنىڭ بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈن، جىبرىئىل بىلەن تۆت پەرىشتىنى كۆزەتچى قىلىپ سېلىپ قويىدۇ. ﴿**(بۇ اللەنىڭ) ئۇنىڭ (يەنى پەيغەمبەرنىڭ) اللەنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزگەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈندۇر. اللە ئۇلارنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، ھەر شەيئىنىڭ سانىنى تولۇق ئىگەللىگۈچىدۇر**﴾ بۇنى ئىبنى ئەبۇھاتەم، زەھھاك، سۇھەيل ۋە يەزىد ئىبنى ئەبۇھەبىب قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلغان.

ئابدۇررازاق، مەئمەردىن قەتادەنىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بۇ اللە نىڭ پەيغەمبىرىنىڭ، پەيغەمبەرلەر اللە نىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزگەنلىكىنى، پەرىشتىلەر ئەلچىلەرنى قوغدىغانلىقىنى ۋە ھىمايە قىلغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈندۇر. سەئىد ئىبنى ئەبۇئەرۇبەمۇ قەتادەنىڭ مۇشۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ. ئىبنى جەرىرمۇ بۇ قاراشقا قوشۇلغان.

بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: اللە پەيغەمبەرلەرنى ئۇلارنىڭ اللە نىڭ ئەلچىلىكىنى بىمالال يەتكۈزۈشى ئۈچۈن پەرىشتىلىرى ئارقىلىق قوغدايدۇ. ئۇلارنىڭ اللە نىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزگەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈن

---

[1] سۈرە بەقەرە 255 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئۇلارغا نازىل قىلىنغان ۋەھىينىمۇ قوغدايدۇ، دېگەنلىك بولۇشىمۇ ئېھتىمالغا يېقىندۇر. بۇ مەنىدىن ئالغاندا، يۇقىرىقى ئايەتنىڭ مەنىسى اللە تائالانىڭ تۆۋەندىكى ئايىتىنىڭ مەنىسىگە ئوخشايدۇ.

﴿سەن يۈز كەلتۈرۈپ كېلىۋاتقان تەرەپنى، (يەنى بەيتۇلمۇقەددەسنى) قىبلە قىلغانلىقىمىز پەيغەمبەرگە ئەگەشكەنلەرنى ئاسىيلىق قىلغانلاردىن (يەنى مۇرتەد بولۇپ كەتكەنلەردىن) ئايرىۋېلىشىمىز ئۈچۈنلا ئىدى﴾[1] ﴿اللە مۆمىنلەرنى چوقۇم بىلىدۇ، مۇناپىقلارنىمۇ چوقۇم بىلىدۇ﴾[2] اللە تائالانىڭ شەيئىلەرنى ۋۇجۇتقا كېلىشتىن ئىلگىرى چوقۇم بىلىدىغانلىقىغا دائىر ئايەتلەر كۆپتۇر. شۇڭا اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**اللە ئۇلارنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، ھەر شەيئىنىڭ سانىنى تولۇق ئىگەللىگۈچىدۇر**﴾

شۇنىڭ بىلەن سۈرە جىننىڭ تەپسىرى تۈگىدى. بارلىق ھەمدۇسانا اللە غا مەنسۇپتۇر.

[1] سۈرە بەقەرە 143 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە ئەنكەبۇت 11 - ئايەت.

www.munber.org